

Sygn. akt I ACa 857/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2015 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny:

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Maria Iwankiewicz
Sędziowie:	SSA Artur Kowalewski SSA Eugeniusz Skotarczak (spr.)
Protokolant:	st. sekretarz sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2015 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa M. P.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w W.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 10 września 2014 roku, sygn. akt I C 396/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym i drugim o tyle tylko, że pozbawia wykonalności tytuł wykonawczy do kwoty 550 (pięćset pięćdziesiąt) złotych, a w pozostałym zakresie powództwo oddala;

II. oddala apelację powódki;

III. odstępuje od obciążenia powódki kosztami postępowania apelacyjnego;

IV. przyznaje adwokatowi J. K. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 900 (dziewięćset) złotych powiększona o podatek VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

Eugeniusz Skotarczak Maria Iwankiewicz Artur Kowalewski

Sygn. akt I ACa 857/14

UZASADNIENIE

M. P. pozwem skierowanym przeciwko pozwanemu Bankowi (...) S.A. w W. wniosła o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego – bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 7 grudnia 2010 roku zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2010 r. sygn. akt VI Co 8628/10.

W uzasadnieniu powódka podniosła, że spłaciła zadłużenie w całości, a pozwany w dalszym ciągu prowadzi postępowanie egzekucyjne na podstawie wskazanego tytułu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 10 września 2014r. Sąd Okręgowy w Szczecinie pozbawił wykonalności powyższy tytuł wykonawczy co do kwoty 18.026,72 zł, oddalił powództwo w pozostałej części, odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu, przyznał adwokatowi powódki wynagrodzenie tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły ustalenia, zgodnie z którymi M. P. i jej mąż T. P. w dniu 9 sierpnia 2006 r. zawarli umowę pożyczki z Bankiem (...) na kwotę 25.200 zł z umownymi odsetkami 15,99 % liczonymi w skali roku, płatną w równych 36 ratach po 895 zł miesięcznie, do dnia 9 każdego miesiąca. W umowie wskazano, że wysokość oprocentowania rzeczywistego może ulec zmianie w okresie umowy w sytuacjach określonych w Regulaminie. Pożyczkobiorcy oświadczyli, iż otrzymali Regulamin pożyczki gotówkowej z załącznikami i uznają ich postanowienia za wiążące. W Regulaminie między innymi wskazano, iż Bank może naliczać i pobierać inne opłaty według Tabeli Opłat stanowiącej Załącznik nr 1 do Regulaminu.

Powódka prawidłowo spłacała pożyczkę do kwietnia 2008 r. Kwota kapitału pozostałego do zapłaty wyniosła wówczas 12.716,28 zł. W tym okresie nadpłaciła ratę za październik 2007 r. na kwotę 895 zł, której Bank nie uwzględnił. Ponadto Bank nie uwzględnił wpłaty 50 zł w sierpniu 2011 r. oraz wpłaty 203 zł w marcu 2008 r. Od maja do października 2008 r. powódka wpłaciła łącznie kwotę 1.295 zł i potem od listopada 2008 r. do lipca 2011 r. łącznie kwotę 3.150zł. Łącznie na poczet umowy powódka wpłaciła 5.543zł.

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2010 r. Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie w sprawie o sygn. akt VI Co 8628/10 z wniosku wierzyciela Banku (...) Spółki Akcyjnej w W. przeciwko dłużnikowi M. P. o nadanie klauzuli wykonalności nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nr (...) z dnia 7 grudnia 2010r. zgodnie z wnioskiem do kwoty 80.000zł. Toczy się egzekucja na podstawie tego tytułu, w ramach której zostały wyegzekwowane ujęte w zestawieniu komornika kwoty.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał powództwo oparte na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. za częściowo zasadne.

Sąd uznał, że powódka zarzut spełnienia świadczenia wykazała częściowo tj. co do kwoty 5.543 zł za pomocą dowodów w postaci poleceń przelewów, potwierdzenia zapłaty, i zarzut ten udowodniła. W dalszej kolejności Sąd miał na względzie, że pozwany w ogóle nie wykazał ile wynosi reszta kapitału i odsetek pozostałych do spłaty oraz w jaki sposób odsetki te są obliczane, a także w jaki sposób zarachował wpłaty dokonywane przez powódkę. W konsekwencji w oparciu o art. 451 § 3 k.c. Sąd zaliczył wpłaty po kwietniu 2008r. na poczet kapitału. Kapitał pożyczki wynosił 25.200zł, na dzień 7 kwietnia 2008r. wyniósł 12.716,28 zł. Sąd uwzględnił zatem łączną spłatę kapitału na kwotę 18.026,72 zł i w tym zakresie powództwo uwzględnił. Sąd nie uwzględnił natomiast roszczeń wyegzekwowanych w toku bieżącego postępowania egzekucyjnego uznając, że nie stanowią one podstawy do pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. Dłużnik traci możliwość wytoczenia powództwa opozycyjnego z chwilą wyegzekwowania świadczenia objętego tytułem wykonawczym w całości lub w określonej części w odniesieniu do już wyegzekwowanego świadczenia. W zakresie, w jakim tytuł został wyegzekwowany jego wykonalność wygasa.

W przedmiocie kosztów orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd uznał, że brak transparentnych rozliczeń i jasnych warunków spłaty pożyczki jest okolicznością obciążającą pozwanego, a powódka, jako konsument, nie może w tej sytuacji ponosić kosztów procesu.

Apelacje od wyroku wniosły obie strony.

Powódka zaskarżyła wyrok w części oddalającej powództwo co do kwoty 7.174 zł zarzucając naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez odmowę przyznania wiarygodności dowodowi z dokumentu w postaci potwierdzenia wpłaty kwoty 4500 zł w dniu 21 maja 2007r. oraz nieuwzględnienie kwot wyegzekwowanych przez komornika oraz naruszenie art. 132 k.p.c. poprzez brak dokonania zwrotu odpowiedzi na pozew co skutkowało przyjęciem, że wpłata kwoty 4500 zł została zanegowana przez pozwanego.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę wyroku poprzez ustalenie, że zaskarżony tytuł wykonawczy jest pozbawiony wykonalności oraz przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Pozwany zaskarżył wyrok w zakresie pozbawiającym tytuł wykonawczy wykonalności co do kwoty 17.476,72 zł i zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że dokumenty przedstawione przez powódkę dowodzą jej twierdzeń i kapitał pożyczki został spłacony przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego do kwoty 18.026,72 zł, a także naruszenie art. 840 § 1 k.p.c. poprzez pozbawienie wykonalności tytułu egzekucyjnego w zakresie należności, które były już uwzględnione w bankowym tytule egzekucyjnym.

Na podstawie zgłoszonych zarzutów pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa co do kwoty 17.476,72 zł oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Pozwany powołując się na przedstawione zestawienie zaliczenia wpłat dokonywanych przez powódkę zanegował ustalenie co do wysokości pokrycia kapitału, jakie legło u podstaw zaskarżonego wyroku. Podkreślił, że na dzień wypowiedzenia pożyczki tj. 6 października 2008r. do spłaty pozostawała kwota kapitału w wysokości 11.874,54 zł, do 7 grudnia 2010r. powódka dokonała kolejnych spłat pomniejszając kwotę kapitału do 9.224,54 zł. Taka należność została wskazana w bankowym tytule egzekucyjnym, obok kwoty kapitalizowanych odsetek w wysokości 745,13 zł oraz kwoty 256 zł z tytułu opłat windykacyjnych i operacyjnych. Nadto pozwany przyznał, że w okresie między wystawieniem bankowego tytułu egzekucyjnego a skierowaniem sprawy do egzekucji komorniczej powódka uiściła kwotę 550 zł, stąd pozbawienie wykonalności może obejmować tylko tę kwotę. Jednocześnie pozwany zastrzegło, że kierując wniosek do komornika uwzględnił powyższą spłatę.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się zasadna, apelacja powódki podlegała oddaleniu w całości.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie wszystkie zarzuty podniesione przez strony mogły mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia.

Za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 132 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy zaniechał zwrócenia odpowiedzi na pozew wniesionej wyłącznie do Sądu, bez jednoczesnego doręczenia jej pełnomocnikowi powódki. Analiza akt sprawy wskazuje, że w dacie sporządzenia odpowiedzi na pozew, a także w dacie jej wniesienia do Sądu pozwany nie był poinformowany o tym, że po stronie powódki występuje adwokat. Informacja o ustanowieniu dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata J. K. nie została przekazana pełnomocnikowi strony pozwanej (k.51). Obowiązek przewidziany w art. 132 § 1 k.p.c. nie oznacza, że strona działająca przez zawodowego pełnomocnika winna na każdym etapie postępowania podejmować we własnym zakresie działania w celu ustalenia, czy strona przeciwna nie występuje w sprawie przez pełnomocnika będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Niezależnie od powyższego omawiany zarzut był o tyle nieskuteczny, że nawet w razie braku zakwestionowania przez pozwanego wpłat w kwocie 4500 zł, to treść

dokumentu potwierdzającego tę wpłatę (k.29) nie pozwala na przyjęcie, że powódka w dniu 21maja 2007r. dokonała wpłaty kwoty 4500 zł na poczet pożyczki udzielonej przez pozwany bank.

Przechodząc do kontroli meritum rozstrzygnięcia przede wszystkim podkreślić należy, że powództwo przeciwegzekucyjne skierowane na pozbawienie lub ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego może być skutecznie wniesione tylko pod warunkiem, że istnieje potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego w całości lub w określonej jego części ponad zaspokojoną już kwotę wierzytelności. Taka możliwość nie występuje, gdy wykonalność tytułu wykonawczego wygasa na skutek jego zrealizowania w postępowaniu egzekucyjnym w całości lub odpowiednio do zrealizowanej części (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014r., II CSK 679/13, LEX nr 1475081). Pogląd ten przytoczył Sąd Okręgowy w swoich rozważaniach, jednakże nie w pełni zastosował go do okoliczności niniejszej sprawy.

Weryfikując żądanie powódki w pierwszej kolejności należało uwzględnić, że tytuł wykonawczy objęty wnioskiem powstał w wyniku nadania klauzuli na bankowy tytuł egzekucyjny, a więc tytuł niebędący orzeczeniem sądu. W takiej sytuacji, zgodnie z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. dłużnik może kwestionować istnienie obowiązku stwierdzonego tym tytułem, w szczególności jego zakres. Uwzględniając zatem stanowisko powódki, iż bankowy tytuł egzekucyjny został przez pozwanego wystawiony nieprawidłowo, Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe w celu ustalenia wysokości ewentualnego zadłużenia powódki na dzień wypowiedzenia umowy pożyczki tj. na dzień 6 października 2008r. oraz na dzień wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego tj. na dzień 7 grudnia 2010r., a także w celu weryfikacji prawidłowości księgowania przez pozwanego wpłat powódki. Sąd uznał, że celowe jest skorzystanie z wiadomości specjalnych w zakresie księgowości i na podstawie art. 278 § 1 k.p.c. dopuścił dowód z opinii biegłego. Na jego podstawie Sąd Apelacyjny ustalił, że na dzień wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego stan zadłużenia powódki kształtował się tak jak to wskazał pozwany Bank w odpowiedzi na pozew oraz w apelacji i w tożsamy sposób określili wystawiając bankowy tytuł egzekucyjny, a mianowicie, że niespłacony kapitał wynosił 9.224,54 zł, kapitalizowane odsetki umowne – 745,13 zł, opłaty operacyjne – 36 zł, opłaty za czynności windykacyjne – 220 zł (dowód: opinia biegłego z zakresu księgowości k. 179-184). Faktem jest, że klauzula wykonalności została nadana do kwoty 80.000 zł, jednakże było to konsekwencją złożenia przez powódkę w umowie oświadczenia w trybie art. 97 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2002r. nr 72 poz. 665 ze zm.) o poddaniu się egzekucji w zakresie zobowiązań wynikających z umowy do kwoty 80.000 zł. Do kwoty tej pozwany był uprawniony do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego i złożenia wniosku o nadanie mu klauzuli wykonalności, z tym zastrzeżeniem, że kwota ta stanowiła o górnej granicy odpowiedzialności kredytobiorcy na podstawie wskazanego tytułu i tym samym wyznaczała zakres, w jakim ewentualna egzekucja z wykorzystaniem owego tytułu mogła zostać przeprowadzona. Stan zadłużenia na dzień wystawienia tytułu egzekucyjnego określała jego treść. Zadłużenie, w przypadku braku dalszej spłaty mogło rosnąć z uwagi na uprawnienie banku do naliczenia odsetek, opłat operacyjnych i windykacyjnych, a jego górną granicę stanowiła kwota 80.000 zł.

Sąd Apelacyjny uwzględnił wydaną w sprawie opinię, albowiem była logiczna, spójna, wyczerpująca i w pełni odpowiadała na zadane pytania. Opinia ta nie była nadto co do zasady kwestionowana przez strony. Zarzuty zgłoszone przez powódkę do tej opinii nie dotyczyły przyjętej metodyki i sposobu rozliczenia wpłat powódki, lecz sprowadzały się do zanegowania odmowy zarachowania trzech wymienionych przez powódkę wpłat, a mianowicie kwoty 4500 zł uiszczonych w dniu 21 maja 2007r. (k.29), kwoty 70 zł uiszczonych w dniu 7 marca 2008r. (k.24) oraz kwoty 133 zł uiszczonych w dniu 26 marca 2008r. (k.24). Zdaniem Sądu Apelacyjnego w świetle całokształtu okoliczności sprawy oraz treści dokumentów potwierdzających wymienione wpłaty, brak było podstaw do uwzględnienia powyższych kwot przy kontroli rozliczenia należności z tytułu umowy pożyczki zawartej przez strony. Z treści tych dokumentów w żaden sposób nie wynika, że wymienione w nich kwoty zostały uiszczone tytułem spłaty pożyczki udzielonej powódce, a numer konta, na które zostały dokonane wpłaty, jest całkowicie odmienny niż konta ustanowionego do spłaty tej pożyczki. Powódka nadto poza przywołaniem własnych twierdzeń nie zaoferowała dowodów pozwalających przyjąć, że kwoty te w rzeczywistości zostały uiszczone na pokrycie zobowiązań z omawianej umowy.

W konsekwencji powyższego zarzuty oparte na art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. i skierowane do treści wystawionego przez pozwanego bankowego tytułu egzekucyjnego należało uznać za chybione.

Przedmiotem dalszej weryfikacji był okres przypadający po wystawieniu bankowego tytułu egzekucyjnego. W tym zakresie należy przede wszystkim podkreślić, iż dla ewentualnego pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności ma znaczenie okoliczność, czy spłata zadłużenia nastąpiła dobrowolnie przez dłużnika czy w trybie przymusu, w ramach egzekucji prowadzonej zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

Powództwo przewidziane w art. 840 k.p.c. stanowi instrument ochrony dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym. Celem tego powództwa jest wyeliminowanie sytuacji, w której wierzyciel uzyskuje zaspokojenie w zakresie wykraczającym poza treść tytułu wykonawczego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, że dłużnik traci prawo wytoczenia powództwa opozycyjnego z art. 840 k.p.c. z chwilą wyegzekwowania przez wierzyciela świadczenia objętego tytułem wykonawczym (tak wyrok SN z dnia 17 listopada 1988 r., I CR 255/88, niepubl.; z dnia 24 czerwca 1997 r., III CKN 41/97, niepubl.; z dnia 4 kwietnia 2002 r., I PKN 197/01, "Wokanda" 2002, nr 12, s. 27). W takich wypadkach gaśnie wykonalność wykonanego w całości tytułu wykonawczego i tym samym nie jest możliwe prowadzenie na jego podstawie egzekucji. Z chwilą ukończenia postępowania egzekucyjnego, na podstawie którego wierzyciel został zaspokojony, zostaje on pozbawiony prawa dysponowania tytułem wykonawczym. Tytuł ulega zatrzymaniu w aktach (art. 816 k.p.c.) i nie grozi dłużnikowi żadnymi ujemnymi skutkami. Wyegzekwowanie roszczenia skutkuje wygaśnięciem wykonalności tytułu wykonawczego.

Odmienne przedstawia się sytuacja jedynie, gdy wierzyciel zostaje zaspokojony poza postępowaniem egzekucyjnym, w drodze dobrowolnego spełnienia świadczenia przez dłużnika. W takich wypadkach nie gaśnie wykonalność tytułu wykonawczego i istnieje potencjalna możliwość jego wykonania (wszczęcia postępowania egzekucyjnego). Żądanie pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności jest zatem dopuszczalne, a podstawę takiego żądania stanowi wystąpienie po powstaniu tytułu egzekucyjnego zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie, w całości lub w części, wygasło (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Takim zdarzeniem jest niewątpliwie spełnienie świadczenia przez dłużnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2005r. V CK 296/05, opubl., LEX nr 179714, PiZS 2006/5/37).

Z powyższego wynikają następujące konsekwencje. Okoliczność, iż doszło do częściowego lub całkowitego zaspokojenia wierzyciela w ramach postępowania egzekucyjnego nie stanowi podstawy pozbawienia tytułu wykonalności w stosunku do wyegzekwowanej części. W tym zakresie tytuł wykonawczy wygasa, stąd powództwo wywiedzione z art. 840 k.p.c. jest bezprzedmiotowe. Dłużnik w postępowaniu o pozbawienie tytułu wykonalności może natomiast bronić się zarzutem, iż doszło do dobrowolnego zaspokojenia wierzyciela poza postępowaniem egzekucyjnym, co powoduje, że tytuł wykonawczy odpowiednio do zakresu zaspokojenia nie może stanowić podstawy egzekucji i zasadnym jest pozbawienie go w tym zakresie wykonalności. Okoliczność wykazania spełnienia świadczenia obciąża powoda stosownie do zasady wyrażonej w art. 6 k.c. i on to ma obowiązek przedstawienia dowodów na poparcie podnoszonych przez siebie twierdzeń (art. 232 zd. pierwsze k.p.c.).

Powódka nie przedstawiła dowodów pozwalających na ustalenie, że w okresie między wystawieniem bankowego tytułu egzekucyjnego a skierowaniem wniosku do komornika uiszcza więcej niż wskazaną przez pozwanego kwotę 550 zł. Uwzględniając tę niesporną okoliczność Sąd Apelacyjny przyjął, iż powód wykorzystał swoje uprawnienia z przedmiotowego tytułu do kwoty 550 zł na skutek dobrowolnej spłaty dłużniczki i w tym zakresie zachodzi podstawa do pozbawienia tytułu wykonalności.

Dalsze wpłaty dokonywane w toku postępowania egzekucyjnego nie mogą stanowić podstawy pozbawienia przedmiotowego tytułu wykonawczego wykonalności, albowiem – jak wyżej wskazano – spłaty zadłużenia w trybie przymusu egzekucyjnego skutkują wygaśnięciem tytułu co do wyegzekwowanej kwoty. Jednocześnie zaoferowany przez powódkę materiał dowodowy oraz wyniki przeprowadzonej opinii nie wskazywały na to, aby powódka w całości wywiązała się z zawartej umowy. W tym stanie rzeczy uznać należało, że dalsze prowadzenie egzekucji na podstawie przedmiotowego tytułu jest zgodne z zakresem istniejącej aktualnie odpowiedzialności powódki i nie zagraża jej prawom.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok zgodnie z wnioskiem pozwanego, a apelację powódki w oparciu o art. 385 k.p.c. oddalił.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art. 102 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego aktualne pozostają argumenty, które legły u podstaw zastosowania tego przepisu przez Sąd I instancji. Pozwany nie wykazał, aby precyzyjnie informował powódkę o sposobie zaliczenia dokonywanych przez nią wpłat, pełnych wyjaśnień nie przedstawił również w odpowiedzi na pozew, w której ograniczył się przytoczenia wybiórczych i ogólnikowych okoliczności, a dopiero na etapie postępowania apelacyjnego przedstawił zestawienia rozliczenia wpłat powódki na poczet należności z umowy pożyczki. Dodatkowym argumentem pozwalającym na uznanie stanowiska powódki za częściowo usprawiedliwione jest fakt, że Sąd Okręgowy częściowo podzielił jej argumenty i uznał za zasadne pozbawienie tytułu wykonalności co do kwoty 18.026,72 zł. Sąd Apelacyjny miał również na względzie trudną sytuację majątkową i osobistą powódki, z powodu której w niniejszej sprawie korzystała z pełnomocnika z urzędu.

Zgodnie z § 2-5, § 6 pkt 4 w zw. 13 ust. 1 pkt 2, § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (...) (t.j. Dz.U.o z 2013r. poz. 461) 163.1348.) pełnomocnikowi powódki przyznano zwrot kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w wysokości 900 zł powiększone o stawkę VAT.

Eugeniusz Skotarczak Maria Iwankiewicz Artur Kowalewski